

Yttrande angående promemorian Konsultation i frågor som rör det samiska folket (Ds 2017:43)

Ert dnr Ku2017/01905/DISK

Institutet för språk och folkminnen överlämnar härmed synpunkter på de delar av promemorian som berör myndighetens verksamhetsområde ortnamnsvård.

Sammanfattning

Institutet vill understryka vikten av att Sametinget ges en formell roll i beslutsprocessen om samiska ortnamn. Detta görs, enligt institutet, lämpligast genom att Sametinget utses till remissinstans i frågor rörande samiska ortnamn.

Synpunkter angående konsultationsbehov inom ortnamnsverksamheten

Institutet har genom sina föregångare arbetat aktivt med samisk ortnamnsvård sedan 1903, i samarbete med Lantmäteriet. Under 1980- och 1990-talen hade myndigheten ett nära samarbete med enskilda samiska forskare och ortnamnsexperter. Vi har även alltsedan den tiden haft egen kompetens inom myndigheten att utreda ärenden som gäller samiska, finska och meänkieli, vilka i lagstiftningen definieras som territoriella minoritetsspråk.

Institutet har inga beslutsbefogenheter när det gäller ortnamnen i Sverige, utan myndigheten är remissinstans till Lantmäteriet, som i dessa ärenden är beslutsfattande myndighet. Institutet har ett väl fungerande och gott samarbete med Lantmäteriet. Bägge myndigheterna ingår som medlemmar i Ortnamnsrådet, ett samarbetsorgan för ortnamnsverksamheten. Ortnamnsrådets arbete, liksom övrig nationell och kommunal ortnamnsvård, styrs av hänsynsparagrafen för god ortnamnsd (1 kap, §4 i Kulturmiljölagen 1988: 950, ändrad 2013:548), i vilken minoritetsspråkens ortnamn har en framträdande roll. I Ortnamnsrådet har det samiska folket först representerats av samiska samorganisationer, senare av Sametinget som ledamot i rådet. Under senare tid har Sametinget dock valt att inte vara aktiva i rådets arbete.

Institutet har som formell remissinstans i ortnamnsfrågor tidigare arbetat tillsammans med Sametingets språkkonsulenter för att förankra institutets granskning av de samiska ortnamnen, men även för att öka det samiska inflytandet över de samiska ortnamnen. Gemensamma principer och metoder för arbetet har utarbetats och resultatet av samarbetet var givande. Sametinget har dock valt att avsluta detta arbete med hänvisning till bristande ekonomiska och personella resurser för området. Erfarenheten av det tidigare samarbetet visar att det skulle vara en fördel om processen kring granskningen av de samiska ortnamnen reglerades på ett formellt sätt i Lantmäteriets myndighetsinstruktion, där beslutsfunktionen för ortnamnen regleras.

Sametinget är en självklar part inom ortnamnsvården i Sverige. Institutet vill i sammanhanget uppmärksamma regeringen på att det finns fördelar med att även företrädare för finska och meänkieli gavs möjlighet till konsultation i frågor som gäller ortnamn. Detta för att få en helhetsbild av namnmiljön i norra Sverige. En hantering av namnen i samarbete med institutet skulle då trygga att ortnamnen behandlas med likartade krav på varsamhet och sakkunskap.

För att säkerställa att ett långsiktigt och konsekvent granskningsarbete av ortnamnen kan upprätthållas bör det finnas ett tydligt uppdrag i en känd struktur, som vilar på en demokratisk grund. Detta för att undvika att det kan förändras genom tillfälliga prioriteringar som kan vara personberoende. Ett konsultationskrav är i många fall en god lösning för att ge insyn och möjlighet till påverkan. Baserat på den erfarenhet institutet har av arbetet med ortnamnsvård i Sverige, särskilt inom samiskt område, vill myndigheten framhålla värdet av att ge Sametinget status av formell remissinstans till Lantmäteriet. En sådan ordning skulle säkerställa en stabil grund för ett kontinuerligt samiskt inflytande. Detta fordrar att Sametinget och övriga får resurser för att arbeta med ortnamnsfrågorna på ett professionellt sätt utan att dessa centrala frågor ställs mot andra i en intern prioriteringsprocess. Ett remissförfarande ställer visserligen krav på beslutsfattaren om samråd, men ger denne samtidigt en möjlighet att säkra en effektiv myndighetsutövning.

Mot bakgrund av institutets samlade erfarenheter av det nuvarande samrådsarbetet kring samiska ortnamn vill institutet rekommendera att ett konsultationsförfarande ersätts av ett formellt remissförfarande i frågor som rör samiska ortnamn. Regeringen bör även överväga möjligheten att införa en motsvarande ordning vad gäller meänkieli och finska.